

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. mevrouw G. Uslu
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Datum
26 mei 2023
Kenmerk
TIS/U202300385
Telefoon
06-38563879
Bijlage(n)
-

Onderwerp

reactie VNG op advies Raad voor Cultuur BIS 2025-2028

Geachte staatssecretaris Uslu,

Begin april jl. publiceerde de Raad voor Cultuur hun advies over de aanvraag- en beoordelingsprocedure van de Culturele basisinfrastructuur over de periode 2025-2028 (hierna BIS 2025-2028). Ter voorbereiding van de Uitgangspuntenbrief Cultuur 2025-2028 die de staatssecretaris binnenkort aan de Tweede Kamer toestuurt, geven wij onze reactie.

Overheden onlosmakelijk verbonden

We zijn positief over het voorstel van de raad om lokale en/of regionale worteling als voorwaarde expliciet op te laten nemen, bijvoorbeeld als onderdeel van hun maatschappelijke betekenis. Vanuit het gegeven van cofinanciering door gemeenten en provincies, wordt hiermee aan de 'voorkant' van de BIS aanvraag gekeken naar de lokale betekenis en rol van een BIS-instelling. Dit past bij onze gedachte om het landelijke cultuurbestel meer als één geheel te bezien, waarbij lokaal, provinciaal en landelijk onlosmakelijk zijn verbonden. Daarbij zien we graag ook een vertaalslag naar het beoordelingskader van de meerjarenregelingen bij de rijkscultuurfondsen.

De herziene set van criteria voor de BIS 2025-2028 geeft gehoor aan geluiden en behoeften om de culturele sector en samenleving dichter bij elkaar te brengen en daaraan te verbinden. Wij zien het als een vooruitgang dat de lading van de criteria duidelijker zijn geformuleerd dan voorheen. Met de integrale benadering van de drie culturele gedragscodes neemt de raad een standpunt in, namelijk dat de door het rijk gesubsidieerde instellingen hierin een voorbeeldfunctie hebben ten aanzien van de gehele culturele sector. Wij begrijpen dat standpunt.

Vereenvoudiging

Wij zijn ook groot voorstander van het stroomlijnen van het proces van aanvragen en beoordelen om als gemeenten en cofinanciers bij te dragen aan de gewenste rust en ruimte. VNG is op de

hoogte van het afstemmingsoverleg dat de afgelopen maanden plaatsvond tussen zes gemeenten, OCW en de rijkscultuurfondsen. Wij vinden dat een goed initiatief. De winst zit voornamelijk in het feit dat aanvraag- en beoordelingsformulieren (woordenaantallen en begrotingsformats) inclusief de deadlines van deze cyclus in die gemeenten zoveel als mogelijk gelijk zijn getrokken. Het is uiteindelijk een proces dat zich lokaal afspeelt; het opstellen van aanvraagformulieren, formats, etc. blijft maatwerk per gemeente. Wij zien dat afstemming tussen overheden over vereenvoudiging van belang blijft, ook bij het gesprek over de herinrichting van het bestel vanaf 2029 met het oog op een zo eenvoudig en toegankelijk mogelijke BIS.

Tot slot zijn we blij dat de raad de adviezen afgeeft over het knellende budget voor festivals en jeugdpodiumkunstinstellingen. Wij zien ook dat een passend budget voor 9 festivals (in de podiumkusten) beter aansluit bij deze categorie alsook een bijgesteld budget per jeugdpodiumkunstinstelling voor de categorie theater. Dit zorgt voor een gelijk spelveld in die categorieën.

Aandachtspunten en voorstellen

Terecht adviseert de raad dat over zaken als invoering van integrale afweging van de codes alsook de lokale worteling en andere nieuwe voorstellen afstemming met andere overheden gewenst is. Daarnaast willen wij nog aandachtspunten meegeven ten aanzien van duurzaamheid en de relatie van de BIS tot de culturregio's. Onze gedachten en voorstellen zetten we hieronder uiteen.

Afstemmen voorwaarde lokale worteling

Wij zien graag dat investeringen vanuit rijk, provincies en gemeenten elkaar versterken. We zouden willen oproepen om in eerste instantie ambtelijk af te stemmen hoe we de voorwaarde lokale/regionale worteling eenduidig kunnen opvatten en meenemen om de aansluiting tussen lokaal, regionaal met landelijk zo goed mogelijk vorm te geven.

Beoordelingscriteria en relatie culturele codes

De beoordelingscriteria komen, met name in combinatie met de implementatie c.q. verplichting van de culturele codes wel over als zwaar opgetuigd. Het afrekenbaar maken vergt namelijk ook aan de kant van de co-financiers een passend 'instrumentarium' en vaardigheden om hierop toe te zien (monitoring) en te handhaven (beoordelen). Dit staat bij een groot aantal gemeenten nog in de kinderschoenen. Ons voorstel zou dan ook zijn om deze beleidsperiode te nemen om als overheden hierin gezamenlijk op te trekken en met/van elkaar te leren, in navolging van bijvoorbeeld de pilots 'gezamenlijke monitorgesprekken'.

Bij het criterium maatschappelijke betekenis plaatsen wij een kanttekening. Hierbij bekruipt ons het gevoel dat met het expliciet uitvragen van maatschappelijke betekenis bij juist de culturele instellingen, de slag naar het in kaart brengen van het daadwerkelijke maatschappelijke effect van cultuur, niet op de juiste manier kan worden geslagen. De maatschappelijke betekenis gaat ons inziens over de bijdrage aan zaken die het (lokale) culturele ecosysteem c.q. de culturele sector overstijgen. Dergelijke effecten 'aantonen' vergt naast een doordachte vraagstelling óók om serieuze monitoring. Onze vraag is: hoe gaan de Raad voor Cultuur en/of OCW die monitoring waarmaken en daarover afstemmen met co-financiers?

Bij het criterium artistieke en/of inhoudelijke kwaliteit willen we oproepen dat de maatstaven vakmanschap, oorspronkelijkheid en zeggingskracht vóór opname in het beoordelingskader 2025-2028 worden getoetst bij een brede selectie van culturele instellingen. Dit biedt de mogelijkheid om

in deze periode aan te sluiten bij de behoefte aan vernieuwing en toegankelijkheid. Dit geldt óók voor de beoordelingskaders van de rijkscultuurfondsen.

Invoering culturele gedragscodes

Gemeenten zijn er, net als de raad, voorstander van dat de codes zwaarder wegen. Maar zij worstelen met vragen over timing, fasering en financiering. De worsteling m.b.t. de financiële gevolgen van de implementatie van de Fair practice code staan op gespannen voet met de onzekere financiële toekomst voor gemeenten. Budgetten staan onder druk, niet in het minst doordat subsidies nog onvoldoende geïndexeerd zijn (in lijn met de inflatie) en de behoefte bij culturele instellingen aan compensatie als gevolg van de stijgende energiekosten. Dit alles bestaat naast de noodzakelijke inhaalslag naar reële vergoedingen van werkenden in de culturele sector. Deze combinatie leidt er toe dat op culturele kernactiviteiten en dus op aanbod moet worden ingeleverd. Wij vinden het positief dat het rijk 34 miljoen euro op een cultuurbegroting van 1 miljard euro extra heeft uitgetrokken om tegemoet te komen aan fair pay van instellingen in de BIS. Gemeenten staan voor een nog grotere uitdaging, met een grote diversiteit aan culturele instellingen en een gezamenlijke cultuurbegroting van ongeveer 2 miljard euro. Onze vraag is of het rijk gemeenten hierin kan ondersteunen, om het voorbeeld voor de lokale culturele sector, te kunnen volgen.

Wat betreft de Code culturele diversiteit en inclusie pleiten we ervoor dat in de samenstelling van de adviescommissies bij de raad rekening gehouden wordt met hetzelfde principe die de raad hanteert t.a.v. personeel: “Er wordt verwacht dat de personele invulling van instellingen een afspiegeling is van de lokale of regionale bevolking; in Zeeland of Groningen ziet die er weer anders uit dan in Rotterdam of Amsterdam.”. Wij zien hier een rol en meerwaarde van de cultuurregio's, door in de regionale netwerken de vraag uit te zetten om adviseurs aan te dragen voor de adviescommissies.

Relatie tot stedelijke cultuurregio's

We kunnen ons vinden in het advies van de raad om niet opnieuw regioprofielen en reflecties van de regio's te betrekken bij de beoordeling van BIS-instellingen voor de periode 2025-2028. Onduidelijk is welke rol de Raad wél voor de cultuurregio's ziet, behalve de mededeling dat zij geografische spreiding als een afwegingscriterium hanteert. Om aan de synergie en opgebouwde samenwerking in de cultuurregio's in 2025-2028 recht te doen, zien wij graag dat ook de rijkscultuurfondsen rekening houden met de lokale en regionale inbedding. Bijvoorbeeld door de ontwikkelingen in de cultuurregio's op enige manier mee te laten wegen.

Duurzaamheid

Allereerst zien we dat de uitdagingen op dit vlak en die neerslaan op de culturele sector heel divers zijn: hergebruik van decor, energiebesparende ingrepen op huisvesting, beperken uitstoot logistiek, voedselvoorziening, de impact van festivals op de omgeving, etc. Ook wij zien de urgentie van verduurzaming, maar vragen ons af of het enkel opnemen in een beoordelings- en toetsingskader de juiste stimulans biedt. Onze suggestie is dat OCW ter ondersteuning van dit criterium een uitvoeringsagenda of routekaart voor de culturele sector faciliteert. Een goed voorbeeld is de routekaart duurzaam erfgoed, met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed als deelnemer. Het advies dat de raad binnenkort presenteert over duurzaamheid zal daarbij behulpzaam zijn. Als duidelijk is welke uitdagingen de sector op duurzaamheid tegenkomt, kan actieve kennisdeling helpen om de quick wins vanaf 2025 op te pakken.

Daarnaast vragen we de staatssecretaris om inzet op cultuur óók te borgen via bestaande duurzaamheidsinitiatieven en -maatregelen van het rijk. bijvoorbeeld de mogelijkheid om aan de

DUMAVA regeling een voorwaarde toe te voegen die specifiek van toepassing is voor BIS instellingen gehuisvest in een (monumentaal) pand in eigendom van de gemeente.

Willen we kunst en cultuur toegankelijk houden voor iedereen, dan is er baat bij om het stelsel als één onlosmakelijk geheel te bezien als overheden als zodanig samenwerken en afstemmen. We hopen dat de bestaande constructieve samenwerking tussen gemeenten en OCW de komende maanden continueert. Daarnaast blijven we graag in overleg met OCW, het IPO en de rijkscultuurfondsen om onze bijdrage te leveren voor zowel de periode 2025-2028 als voor het traject van de stelselherziening per 2029.

Met vriendelijke groet,

I.G.D. Hoogstrate
Directeur Beleid Inclusieve Samenleving